

LEERLIJN

ERFGOED

Lessenreeks: Vroeger en nu

Groep 1-2

Informatie over *Vroeger en nu*

Doel van de lessenreeks

De leerlingen leren verschillen te zien en te benoemen tussen voorwerpen van vroeger en van nu. Daarbij ervaren ze ook verschillen en overeenkomsten in het gebruik van vergelijkbare voorwerpen.

De leerlingen ervaren dat we om verschillende redenen dingen bewaren en dat je verschillende waarden toe kunt kennen aan iets.

Vooraf

Laat ouders weten dat je twee 2 erfgoedlessen geven en dat de leerlingen in de tweede les een eigen voorwerp moeten nemen. Het gaat om een voorwerp, dat nu belangrijk voor hen is. Iets wat ze om welke reden dan ook van waarde vinden.

Voorbereiding

Reserveer de leskist bij CKC door te mailen naar info@cultuurentechniekopschool.nl. Kijk voor elke les goed of je fysieke materialen uit de kist nodig hebt. Veel van de lesmaterialen zoals bijlages en werkbladen zijn ook online te vinden.

Werk je digitaal zonder leskist? Klik dan op de linkjes in de materialenlijst of kijk op de website www.cultuurentechniekopschool.nl/leerlijnen/erfgoed.

Materialenlijst

Les 1: **Inhoud leskist:**

- Boterspaan
- Leitje met griffels
- Koekjestrommel
- Klompen
- Knijpkat
- Handmixer
- 2 Hoeden
- Telefoon (met snoer)
- Vlag (met wapen Zoetermeer)
- [Brief Opa B.](#)
- [Bijlage B: foto's bij voorwerpen \(leskist\)](#)
- [Kaartspel: vroeger en nu \(leskist\)](#)

Les 2:

- Lievelevingsvoorwerp, meegenomen van huis. Door leerkracht en leerlingen.
- [Bijlage D: vier kaarten met pictogrammen \(leskist\)](#)

Inhoud

Les 1: De kist op zolder

Wat doet die kist met 'oude' voorwerpen in de klas? Waar komt de kist vandaag? En wat zijn dat voor een voorwerpen? Allemaal vragen die je samen met de leerlingen gaat beantwoorden.

De brief

Geheimzinnige kist

Wie, wat, waar

Oud en nieuw

Les 2: Mijn eigen 'schat'!

De leerlingen hebben een eigen voorwerp van huis meegenomen met een persoonlijk verhaal (herinnering, gevoel). Waarom is dit voorwerp nu belangrijk voor hen? Welke herinnering en/of gevoel hebben ze bij dit voorwerp? Het gaat in deze les om persoonlijke waarden.

Mijn verhaal

Het bewaren waard

Alles van waarde

Een tweede leven

1 De kist op zolder

Lesdoel

De leerlingen leren verschillen zien en te benoemen tussen voorwerpen van vroeger en nu. Daarbij ervaren ze ook verschillen en overeenkomsten in het gebruik van vergelijkbare voorwerpen.

Benodigde materialen

- Eventueel een digibord om wat foto's te laten zien.
- Bijlage 1: overzicht kaartspel 'vroeger en nu' (onderaan in deze handleiding)
- Bijlage 2: info voorwerpen leskist en bijbehorende foto's (onderaan in deze handleiding)

Inhoud leskist:

- Koekjestrommel
- Boterspaan
- Leitje met griffels
- Knijpkat
- Handmixer
- Hoeden (2x)
- Telefoon
- Klompen
- Vlag
- **Schaaltje met deksel (groep 5)**
- Bijlage B: foto's bij voorwerpen (leskist)
- [Brief Opa B. \(leskist en handleiding\)](#)
- Kaartspel: vroeger en nu (leskist)

Voorbereiding

Reserveer de leskist bij CKC, zie voor inhoud bij benodigde materialen. Of breng als leerkracht verschillende oude voorwerpen in de klas. Dit kunnen eigen spullen zijn, uit de school of kringloop, etc. Zet de kist midden in de klas klaar, zodat de leerlingen het direct zien en nieuwsgierig worden. Leg het kaartspel klaar en de foto's in de leskist.

Inhoud

Wat doet die kist met 'oude' voorwerpen in de klas? Waar komt de kist vandaan? En wat zijn dat voor een voorwerpen? Samen met de leerlingen ga je de voorwerpen bevragen en onderzoeken.

De brief

Geheimzinnige kist

Wie, wat, waar

Oud en nieuw

Introductie

In de kist zitten allerlei voorwerpen uit een andere tijd, voorwerpen van vroeger. In deze les maken de leerlingen kennis met bekende en minder bekende 'oude' voorwerpen, waarvan de functie niet altijd duidelijk is. Wat is het? Wat kun je ermee? Hoe werkt het? Vragen die archeologen, historici, onderzoekers in het algemeen, zich stellen en op onderzoek gaan. De leerlingen ontdekken spelenderwijs antwoorden op deze vragen, waarbij de waarneming en de verbeelding een grote rol spelen.

Oriënteren	De brief van Opa B.	10 minuten
Opdracht In de klas staat een 'geheimzinnige' kist. Lees de brief voor aan de kinderen in de kring en haal de voorwerpen één voor één uit de kist. Reflecteren Waar komt de kist vandaan?		

Onderzoeken	Geheimzinnige kist	15 minuten
Opdracht Bespreek in de kring de voorwerpen op uiterlijke kenmerken en functie. Laat de leerlingen niet alleen kijken, maar het ook (voorzichtig) onderzoeken met verschillende zintuigen: kijken, voelen, luisteren, ruiken. Vragen die je kunt stellen: • Wat denk je dat het is? Is het bekend-onbekend • Is het oud of nieuw? Waar zie je dat aan? Kapot-heel, versleten-als nieuw • Welke vormen zie je? Rond, hoekig, ... • Van welk materiaal is het gemaakt? Hout, metaal, textiel, combinatie van • Hoe voelt het aan? Hard-zacht, warm-koud, ruw-glad • Is het versierd? • Uit hoeveel delen bestaat het? Zitten er bewegende delen aan? • Wat kun je ermee doen? Reflecteren Bespreek met de leerlingen welk voorwerp ze zelf zouden willen bewaren en welke niet en waarom?		

Uitvoeren	Wie, wat, waar	10-15 minuten
Opdracht Maak een keuze uit de volgende opdrachten. Deze opdrachten kunnen begeleid in kleine groepjes kunnen worden uitgevoerd: • Leerlingen zoeken de paren (vroeger-modern) bij elkaar. Het kaartspel: <i>vroeger en nu</i> in de leskist. Wat hoort bij wat? (bijlage 1 in deze handleiding) • Een voorwerp natekenen/ schilderen (oog-hand coördinatie) • De voorwerpen laten categoriseren: op materiaal, op vorm, op kleur, of waar je het voor gebruikt, bijvoorbeeld buitens- of binnenshuis. • Richt samen met groep 2 leerlingen een hoek in, gebruik daarvoor de foto's (bijlage B) en de voorwerpen uit de kist. De leerlingen kunnen dan zelf verder ontdekken wat het is en wat je ermee kunt. In bijlage 2 in deze handleiding vindt je een overzicht van de foto's in de leskist. Reflecteren Bespreek met de kinderen wat ze hebben ontdekt.		

Opdracht

- Vergelijk een voorwerp uit de kist met een hedendaagse variant: bijvoorbeeld telefoon met snoer – mobieltje, i-Pad – leltje, plastic bewaardoos – blikken trommel of balpoint – griffel. Misschien moet je als leerkracht het een en ander uitleggen en/ of demonstreren, maar laat ze eerst zelf reageren.
- Uiterlijke verschillen: kleur, materiaal, vorm, geur
- Gebruik je het oude voorwerp hetzelfde als het nieuwe of gaat dat anders?
- Vraag ook welke van de twee ze beter, mooier, fijner, leuker of handiger vinden en waarom.

Reflecteren

Zijn er ook voorwerpen, die eigenlijk nooit echt zijn veranderd? (klompen?)

Wat vind je het meest bijzondere voorwerp in de kist?

Huiswerk

Vraag de leerlingen om een voorwerp van huis mee te nemen, waar ze erg aan gehecht zijn. Iets dat belangrijk voor hen is (een medaille, knuffel, ...)

2 Mijn eigen 'schat'!

Lesdoel

De leerlingen ervaren dat we om verschillende redenen dingen bewaren en dat je verschillende waarden toe kunt kennen aan iets.

Benodigde materialen

- Eventueel een digibord om de pictogrammen te laten zien.
- Een lievelingsvoorwerp, meegenomen van huis. Zowel door leerkracht als leerlingen.
- Bijlage D: alles van waarde (vier kaartjes met pictogrammen).

Vorbereiding

- Neem zelf ook één oud en/of dierbaar voorwerp mee, wat je om de een of andere reden al heel lang in je bezit hebt. Zorg dat er een plekje in de klas is ingericht om de 'kwetsbare' meegebrachte voorwerpen neer te zetten (tentoon te stellen).
- In de leskist vind je Bijlage D (vier pictogrammen), leg deze klaar.

Inhoud

We bewaren voorwerpen om verschillende redenen, soms om praktische redenen, maar vaak om emotionele redenen. Wat vertelt dat over ons?

Mijn verhaal

Het bewaren waard

Alles van waarde

Een tweede leven

Introductie

We bewaren voorwerpen om verschillende redenen, soms om praktische redenen, maar vaak om emotionele redenen. Het voorwerp roept dan een bepaalde herinnering en gevoel op. Samen met de leerlingen onderzoek je de betekenis van de meegebrachte voorwerpen.

Oriënteren

Mijn verhaal

10 minuten

Opdracht

Bekijk en bespreek het voorwerp, dat jij als leerkracht hebt meegenomen van huis. Wat is het verhaal erachter en waarom heb je het bewaard. Waarom is dit voorwerp belangrijk voor je?

Reflecteren

Welke redenen kunnen de leerlingen bedenken om iets te bewaren?

Onderzoeken

Het bewaren waard

20 minuten

Opdracht

Bekijk en bespreek de meegebrachte voorwerpen van de leerlingen. Waarom is dit voorwerp belangrijk voor hen? Redenen om iets te bewaren kunnen zijn:

- Ik heb van een speciaal iemand gekregen of tijdens een speciaal iets (Emotionele waarde)

- Ik vind het mooi en/of erg leuk (Artistieke waarde)
- Het is heel een heel bijzonder ding en iets wat weinig anderen hebben (Zeldzaamheidswaarde)
- Het is heel erg oud (Historische waarde)
- Misschien hebben de leerlingen nog een andere redenen ...

Reflecteren

Welk voorwerp of verhaal van de anderen vind je het meest bijzonder? (Om te voorkomen dat ze hun eigen verhaal of voorwerp kiezen.)

Uitvoeren

Alles van waarde

10-15
minuten

Opdracht

Stel de volgende vraag: als jouw voorwerp kapotgaat. Wat doe je er dan mee?

- Weggoien
- Weggeven (bijvoorbeeld kringloop)
- Bewaren
- Repareren (laten maken)

Bijlage D: leg de vier pictogrammen op 4 verschillende tafels. De vier pictogrammen staan voor: 1] prullenbak = weggoien, 2] cadeautje = weggeven, 3] hartje met sleutel= koesteren (zelf bewaren) en 4] gereedschap = repareren (laten maken).

Laat de leerlingen hun voorwerp op de bijbehorende tafel leggen. Bespreek hun keuze.

Reflecteren

Wordt er een andere keuze gemaakt als ze het voorwerp niet meer leuk vinden.

Evalueren

Een tweede leven

10 minuten

Opdracht

Bespreek de volgende vraag met de leerlingen: Wanneer gooi je spullen weg en wanneer kun je het een tweede leven geven door het weg te geven, kringloop of het te maken? (Bewustwording van duurzaam gebruik van spullen)

Bijlage 1: Overzicht kaartspel

In de kist zitten kaarten van A6 formaat met onderstaande afbeeldingen. Laat de leerlingen de paren bij elkaar zoeken. Bespreek de verschillen en overeenkomsten tussen de voorwerpen-dingen van toen en nu. Wat vinden ze mooier of lijkt hun handiger, het voorwerp van toen of nu.

Voorwerpen van vroeger	Voorwerpen van nu
	
	
	
	
	
	

Bijlage 2: Overzicht leskist

Pak de foto's en voorwerpen uit de kist. Kies zelf het aantal foto's en voorwerpen, dat je voor deze activiteit wilt gebruiken. Laat de leerlingen de juiste foto bij het voorwerp zoeken. Dit kan lastig zijn, maar het resultaat is niet het belangrijkste, wel het gesprek erover. Wat zien ze op de foto? Waar past het bij en waarom denken ze dat? Hieronder vind je de 'juiste' combinatie.

Voorwerp	Foto	Geheugen van Zoetermeer
Boterspaan		H157: Een vijftal boterboeren rond 1910. (1908-1912)
Leitje met griffel		0777: Schoolklas met meester Nieuwenhuijsen.(1925-1935)
Koekjes trommel		J66: Hr. Arie van Holst en bode Jacob van der Spek met trommels met koek van koekfabriek De Duif. Hierin werden ook wel Willemientjes verpakt. De koek- en banketfabriek De Duif was gevestigd achter Dorpsstraat nr. 70. (1950-1960)
Klompen		Q245: Een venter met transportbakfiets met allerlei soorten en maten klompen (1910).
Knijpkat		Met de hand iets aandrijven. De knijpkat en de radio in oorlogstijd. P6002: In scène gezette foto waarbij J. van der Spek illegale berichten van Radio Oranje ontvangt op een radio aangedreven door een fietsdynamo. (1945)
Pilotenbril		G218: Een Duits vliegtuig, een Junker 52, maakte op 10 mei 1940 een noodlanding bij de Katwijkerlaan in Pijnacker. (1940)

Handmixer		Foto: Nationaal Archief: Fotocollectie Van de Poll, CC BY 4.0. Vanaf de jaren 60 meer elektrische apparaten in de keuken. Dat scheelt een hoop tijd.
Hoed		Q2548: Willem van Dorp en zijn vrouw (Tine) Catharina van Dorp-Vis op weg naar de huwelijksvoltrekking in de Oude Kerk. (25-9-1935)
Telefoon met snoer		AW-4961: Arie van Holst, eigenaar van koek- en banketfabriek De Duif achter Dorpsstraat nr. 70, aan de telefoon. (1945)
Vlag met wapen Zoetermeer		DSC05444: Verregende Koninginnedag, terwijl Scouting Zoetermeer de Nederlandse vlag hijst.(2010) https://www.vlaggenclub.nl/vlaggetje-zoetermeer-20x30
Extra voor groep 5: Delfsblauw schaalpje met wapen van Zoetermeer		GF 0647: Vogelvluchtfoto van de Dorpsstraat met o.a. Oude Kerk, Nicolaaskerk, Brinkersfabriek (1965)

Bijlage 3C

Brief van Opa B.

Zoetermeer 2024

Beste lezer,

Ik ben Opa B. Deze spullen vertellen allemaal een stukje van mijn leven. Als ik de spullen zie, komen er dierbare herinneringen boven, vaak fijne, maar soms ook verdrietige. Dat geeft niet. Het leven bestaat nu eenmaal uit leuke, fijne, maar soms ook uit vervelende of verdrietige gebeurtenissen.

Het hoedje is bijvoorbeeld van mijn vrouw, zij was een mooie, slimme vrouw, maar wel een beetje bazig. Als ik iets deed wat zij niet wilde, nou dan hoorde ik dat meteen. Als ik het toch stiekem wilde doen, zag ze dat meteen aan mijn gezicht. Ze is er nu niet meer. Dat maakt mij verdrietig, maar ik heb een fijn leven met haar gehad.

Zie je de kookjestrommel? In deze trommel bereaarden we altijd lekkere biscuitjes. Soms met een laagje suiker of chocola. Als de kinderen thuis kwamen van school, zat mijn vrouw klaar met de thee en mochten de kinderen ieder een kookje. Toch was de trommel altijd snel leeg. Bleek onze jongste ook wel eens de hond te voeren. Slecht voor de hond en de portemonnee.

Bij alle spullen heb ik wel een herinnering. Ik heb ze lang bereaard, maar eigenlijk heb ik deze spullen niet meer nodig. Bekijk ze maar eens goed en zoek een nieuwe plekje voor ze. Weet je niet wat het is en hoe je het gebruikt? Denk er dan samen over na, probeer uit en speel ermee!

Veel plezier, Opa B.

Colofon

De leerlijn Erfgoed is ontwikkeld door Angela Manders | ArteKino in opdracht van Cultuur en Techniek op School met dank aan Gemeente Zoetermeer, Stadsarchief Zoetermeer en Historisch Genootschap Oud Zoetermeer.

Neem bij vragen contact op via info@cultuurentechiekopschool.nl

Voor meer informatie: www.cultuurentechiekopschool.nl

April 2024